

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Meséljük el fiainknak!

A haggada elbeszélést jelent. A Tóra előírja, hogy minden zsidó köteles elbeszélni, továbbadni fiainak az egyiptomi kivonulás csodálatos történetét. Ennek a micvának, vallási parancsolatnak nyilvánvaló nemzeti jellege van, hiszen az egyiptomi kivonulás ünnepe a zsidó nép őstörténetének sarkalatos pontja. A zsidók ósidők óta betartják ezt a parancsolatot: évről évre szorgalmasan mesélik fiainak a szabadulás történetét, amely valamikor a bibliai szövegre szorítkozott, később pedig a szájhagyomány által bővült és variálódott.

A peszachi Haggada a világ egyik legrégebbi zsidó könyve. A kiadások számát, illetve a példányszámot illetően talán még a Bibliánál is elterjedtebb. Mióta a nyomdát feltalálták, se szeri, se száma a különböző nyelvekre lefordított Haggadáknak, amelyek illusztrálva vagy anélkül, magyarázatokkal ellátva vagy csak a szövegre szorítkozva, a világ minden részében napvilágot láttak. Nincs olyan zsidó – még ha a zsidó Biblia soha a kezében nem volt, a széles talmud- és midrásirodalomról már nem is beszélve –, aki legalább egyszerűen életében ne ült volna a megterített szédesasztal mellett, és ne forgatta volna megilletődötten az általa érthető nyelvre lefordított Haggadát. Magyar nyelven kiadott is van, nem kevés.

Ki írta?

A legérdekesebb és egy ennyire elterjedt múnél szinte hihetetlen dolog, hogy senki nem tudja, ki írta. Az évszázadok során kialakított kompilációnak nincs szerzője.

Nem lehetne mégis kideríteni, ki írta?

Először talán kérdezzük meg, mi is az a Haggada: így talán kiderül, ki írta, mikor és miért.

A Második Szentély első éveiben a Nagy Gyülekezet tagjai megszövegezték a fontosabb imákat (mint például a napi Tizennyolc Áldás), és ezzel lefektették a zsidó imarend alapjait. Ugyanez a kollektíva írta le a Haggada szövegét. Ehhez csatolták a Misna és a párhuzamos halachikus irodalom részleteit és más, például gyakorlati utasításait. Ily módon kristályosodott ki a Haggada írott szövege, legalábbis a „Rábán Gámliél mondta” kezdetű részéig. Más tudományos vélemények szerint néhány középkori betoldás kivételével a gáoniták korában rögzítettek végleg a teljes szöveget, amelyben ekkor még nem szerepelt a Chád gádjá és más pijutok, amelyek Maimonides Haggadájában nincsenek említve.

A válasz tehát az, hogy nem lehet egyvalakit szerzőként feltüntetni. A szöveg a zsidó nép szellemiségét tükrözi. Az első, a maival majdnem azonos Haggada-szöveg a 9. században élt Ámrám gáon imakönyvében található. Száz évvel később Száádjá gáon imakönyvében jelenik meg a Haggada szövege. Ennek nagy része

megtalálható a Mechiltá című aggadikus midrási műben is.

A tizenöt jelszó

A Haggada önmagát magyarázza: részletes használati utasításával a széderest forgatókönyvvéül szolgál. Az első oldalon található a szédertől képe, rajta a három pászka, a sült hús, a chároszet, a keserű gyökér, a kemény tojás, a kárpász, a széder nélkülözhetetlen kellékei. Ezután a tizenöt „jelszó” felsorolása következik: a héber szavak magukban foglalják a széder minden mozzanatát, kezdve a kidussal, folytatva a kézmosással, a kárpász – hagyma vagy krumpli – fogyasztásával, a középső pászka kettétörésével, hogy elérkezzünk a széder lényegéhez, a mágidhoz, vagyis az elbeszéléshez, az egyiptomi kivonulás történetének előadásához. Ami eddig történt, a számos jelképes esemény, amely egész évben hiányzik a zsidó asztali rendből, csak arra szolgál, hogy a gyerekek érdeklődését felkeltse, és megkérdeshessék: Má nistáná? Miben különbözik ez az éjszaka az év többi éjszakájától? Az erre adott válasz a Haggada.

A nyomtatás feltalálásáig kézzel írott, illetve másolt Haggadák voltak forgalomban, természetesen korlátozott példányszámban. Az első nyomtatott Haggadát Spanyolországban adták ki 1482-ben. Ezt követte a művészien illusztrált Haggadák sora: Konstantinápolyban 1515-ben, Prágában 1526-ban, Amszterdamban 1695-ben láttak napvilágot a ma már könyvészeti múkincsnek számító kiadások. Azóta napjainkig rengeteg illusztrált Haggada jelent meg különböző magyarázatokkal, kommentárokkal, sőt, nem egy még humoros kiszólásokat is tartalmaz.

„Töltsd ki haragodat”

A Haggada a zsidó nép Istenbe vetett bizodalmit és a megváltásba vetett töretlen hitét sugározza. Ez az isteni ígéret az, amelyben a zsidó akkor is bízik, amikor az égbolt sötét, és úgyszólván kilátástalan a helyzet.

„Ez az ígéret az, mely érvényben volt őseink számára, és érvényben a mi számunkra is. Mert nemcsak egy ellenség támadt ellenünk, hanem minden időben, minden nemzedékben ránk törnek, hogy eltöröljenek bennünket a föld színéről, de az Örökkévaló megment bennünket, és kiszabadít kezeik közül!” Aki ismeri a zsidó történelmet, az jól tudja, hogy ebben a keserű megállapításban nincs semmi túlzás. Az elmúlt évszázadok üldözései ékesen bizonyítják, hogy a Haggada állítása történelmi tény.

Abarbanel mélyenszántó magyarázatában száz kérdést tesz fel a Haggadával kapcsolatban. Válaszai a legkompetensebb kommentárját adják ennek a mély értelmű, de amellet népszerű ősi zsidó műnek. Egyik kérdése magának a kivonulásnak a célját és értelmét firtatja: mit értünk el azzal, hogy az Örökkévaló kivezette őseinket Egyiptomból? Ahogy a Haggada mondja: „Ha nem vezetett volna ki bennünket Egyiptomból, még ma is a fáraó

rabszolgái lennénk.” Hátha jobb lenne nekünk ott, mint ma itt? Fogas kérdés. Abarbanel így válaszol: ha nem vonulunk ki Egyiptomból, nem kaptuk volna a Tórát, és nem lennénk nép.

Ezek szerint a Tóra birtoklása és a zsidó nemzeti lét minden szenvedést megér.

Az ünnepi vacsora után, mikor elmondtuk az asztali áldást emelkedett hangulatban, kinyitjuk az ajtót, és ismét azokra gondolunk, akiknek életcéljuk a zsidókat bántani, üldözni, irtani.

Töltsd ki lángoló haragodat a pogányok, akik nem ismernek [el] téged, az országokon, ahol nevedet nem hívják segítségül! Mert elemészette Jákobot, és lakóhelyét elpusztították. (Zsoltárok 79,6–7) Töltsd ki rajtuk bosszús haragodat, izzó haragod érje utol őket! (Zsoltárok 69,25) Üldözze haragod őket, pusztítsd ki őket egéd alól! (Salmalmak 3,66)

Egyesek szerint ezt a három bibliai versből álló kifakadást, amelyben a zsidók legalább egyszer egy évben „megmondták a véleményüket” bántalmazóiknak, a középkor üldözései, vérvádjai és keresztes „vitézkedései” során illesztették a Haggada szövegébe. Az ajtónyitás egyben azt is sugallja, hogy az Örökös éjszakáján nem félünk véleményünket ország-világ előtt nyilvánítani. Egy újkori kommentátor észrevette, hogy az „elemészette Jákobot” egyes számban van, míg az egész passzus, mind a három versben, többes számban beszél („népek”, „birodalmak” stb.).

Ennek okát kutatva arra a keserű megállapításra jut, hogy a népek megállás nélkül civakodnak, háborúskodnak egymással, és nincs egyetértés közöttük. Csak amikor arról van szó, hogy Jákobot – a zsidókat – kell „elemészteni”, bántani, irtani, akkor a népek elfelejtik veszekedéseiket, a nézeteltérések eltűnnek, és mind egyetért

azzal, amit a zsidókkal tenni kell – egyes számban, testvéri egyetértésben! (Or Jesárim)

Jövöre Jeruzsálemben!

A széderestet lezáró egymondatos kijelentés, amely így szól: „Jövöre Jeruzsálemben!”, jókívánság, ima, vágyalom és gyakorlati program

egyszerre. Mindenkinek magának kell eldöntenie, mit jelent számára. Volt idő, amikor csupán álom volt.

Ma megvalósítható gyakorlati célkitűzés. Hadd reméljük, hogy nem marad pusztá szóvirág, sem üres szlogen, sem pusztába kiáltott szó!

Chág száméach!

Naftali Kraus

Kézírtos haggada-részlet a 15. századból

Körzeti kitekintő

Hunyadi tér

Töruma szombatján ünnepelte Gálfi Miklós vezetőségi tag bár micvája 80. évfordulóját. Ebből az alkalomból eljött lánya és fia, veje és menyje, valamint számos ismerőse. Vencel György kántor ünnepélyes dallammal hívta fel a Tórához. Domán István főrabbi méltatta a körzet legidősebb, de lelkesedésében és mozgékonyágában egyik legfiatalabb tagjának szorgalmas templomjárását, előimádkozói készségét, őszinte hitét, amelyet nem törtek meg azok a szenvedések és viszontagságok, életveszélyek sem, amelyekre élete folyamán keresztülment. Majd az egész közösség nevében további jó egészséget kívánt az ünnepeltnek és a törái áldást kérte rá és családjára.

Gálfi Miklós kiduson látta vendégül a megjelenteket, amelyen Gervai László elnök kívánt neki további jó egészséget és hosszú életet.

Vida Tamás előjáró feleségére emlékezett, aki két éve hunyt el. A templomba eljött az emlékező fia és unokája is. Domán István főrabbi méltatta Vida Tamás szeretetből fakadó áldozatkészségét, amellyel hosszú évekig ápolta súlyos betegséggel ágyhoz kötött hitvesét, majd a papi áldás szavaival kívánt neki egészséget és hosszú életet.

Róna Péter, a körzet oszlopos tagja sírkövet állított édesanyjának. A főrabbi méltatta a szülői tisztelet szép példáját, amivel a fiú édesanyját körülvette, és a Jövorechöcho áldás szavaival kívánt egészséget és hosszú életet a családnak. A mácvát az elhunyt unokája, a főrabbi tanítványa avatta fel.

Debrecen

A DZSH a szokásos halvacsorával emlékezett meg Mózes évfordulójáról. Aser Ehrenfeld rabbi történelmi visszatekintést nyújtott e nap jelentőségéről, Éliás Viktor pedig a kállói rebbe szereményeit interpretálta. Egyben megemlékeztek az elmúlt évben elhunyt debreceni hittestvéreinkről is.

A hitközség idén is megtartotta hagyományos pürimi ünnepségét, amelyen részt vettek debreceni és környékbeli hittestvéreink. Aser Ehrenfeld rabbi ismertette az ünnep jelentőségét, párhuzamba állítva jom kippurral, hiszen egyfajta „sorsvetés” mindkettő. Elmondta, mi az a négy parancsolat, melyet ilyenkor teljesítenünk kell.

A közönség a Csokonai Színház prózai és magánénekes színészeinek vidám műsorát élvezhette, melyet nagy tüsszel hálált meg. A szünetben a DZSH vezetősége finomabbnál finomabb szendvicsek és sütemények

elfogyasztására invitálta a megjelenteket. A remek estét tombolászorsolás zárta, értékes nyeremények kerültek szerencsés gazdájukhoz.

A Pásti utcai bét hámidrás zsúfolásig megtelt a Megila felolvasására. Eszter történetét Aser Ehrenfeld rabbi elevenítette meg az ősi pergamentekercsről, majd másnap reggel Réti Béla vallásügyi előjárónk tolmácsolásában hangzott el a Megilat Eszter.

Késő este kezdődött a városban tanuló izraeli egyetemisták pürimi bálja, közel 150 résztvevővel. Hajnalig ünnepeltek a DZSH kultúrtermében, „amíg nem tudták megkülönböztetni Hámánt Mordechájától”.

Adja a Mindenható, hogy minden évben egyre nagyobb számban olvashassuk és hallgathassuk, 120 éves korunkig!

Újpest

Ádár hónapban sokasodtak örömeink. Megtartottuk Mózes tanítómesterünk „jurcájját”. Mivel tórajavításra gyűjtünk (amihez mindenkitől várjuk kedves adományát), az idén nem engedhettük meg magunknak a szokásos halvacsort. Jövőre „jirc hásém” az ideit is pótoljuk.

A tradicionális pürimi Megila-olvasáson kívül susán pürimkor is megtelt imatermünk, közös rendezvényben a Klub vezetésével. Szilágyi Gábor kántor ünnepi dalokkal és kántori produkcióval kedveskedett a közönségnek. Szerdócz Ervin rabbi-helyettes beszéde után a Klezmerész együttes emelte a hangulatot. Bőséges szendvicskínálattal és a szokásos süteményekkel vendégeltük meg kedves testvéreinket.

Szombathely

A kile tagsága pürim alkalmából különleges vetélkedőn vett részt, amit Vasadi Péter, a Lauder iskola tanára tartott. Felidéztek Eszter könyvét, szó volt az ünnep szokásairól, és természetesen nagy volt a zajongás a gonosz Hámán nevének említésekor.

Mivel egy vetélkedő nem lehet meg nyeremény nélkül, a nyertesek lakomán vehettek részt, amit akár süteményversenyként is lehetett volna tekinteni, annyi finomság volt. Meglepő módon mindenki nyert. Ezután klasszikus smúzparti következett. A rendezésért köszönet illeti Jellinek E. György elnököt, Weber Katót és mindenkit, aki nekik segített.

Bethlen tér

A pürimi ünnepségen a jelenlevők nagy figyelemmel hallgatták a Megila olvasását úgy, hogy közben a gyerekek kereplőkkel tüntettek Hámán ellen. Ezután igazi pürimi hangulatot teremtettek a közreműködők. A Benjámin óvodások a talmud-tórással együtt énekeltek és szavaltak. Klein Judit és Polnauer Flóra héber és jiddis dalaikkal – me-

lyeket igen magas színvonalon adtak elő – nagy tetszést arattak. A közreműködő zenészek ezúttal Neumark Zoltán, Balog József és Botos Zoltán voltak. Deutsch Róbert főrabbi megköszönte a vendégeknek és a fellépőknek a részvételt, majd a templom vezetősége süteményekkel, üdítővel és gyümölcscsel kedveskedett a mintegy 300 megjelentnek.

Zájin ádárt a hagyományok szellemében tartották meg. A Mincha imát követően Deutsch Róbert főrabbi idézte fel Mózes tanítómesterünk életét, majd név szerint megemlékezett az elmúlt év halottairól. Kálmán Tamás főkántor gyászimája után kádist mondtak a résztvevők.

Este chevra szóudá keretében folytatódott az ünnepség. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi tartott beszédet, méltatta a nap jelentőségét, végül közös éneklés és bencsolás zárta a hangulatos megemlékezést.

Sábbát párá szombatján Deutsch Róbert főrabbi adott héber nevet Jehosúa Sasson és Bogár Adrienn kislányának, Majának. Az imádkozást követően az örömszülők kiduson látták vendégül a templom híveit és a megjelenteket.

Kiskunhalas

Pürimkor a szépen feldíszített nagyterem zsúfolásig megtelt a hitközség tagjaival és kedves vendégeinkkel, valamint mindannyiunk nagy öröme az összes gyerek megjelent szülei kíséretében. A kicsiknek játsszóházat vezetett Ritter Nándorné és Róna Ivett, a számtalan felkínált lehetőség közül azonban az álarcjelöltés vitte el a pálmát! Külön köszönet Raáb András elnök úrnak a nagylelkű segítségért, mellyel a gyerekek számára szükséges eszközök, ceruzák, filctollak megvásárlásához az anyagi segítséget biztosította. Amíg a gyerekek elfoglalták magukat, addig a nagyteremben a felnőttek Róna Tamás rabbi érdekes előadását hallgathatták meg. Köszönet Radnics Ilonának a finom süteményekért!

Gordon Gábor kitüntetése

Gordon Gábornak, Az Élet Mene- te Alapítvány elnökének Súlyom László köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetést adományozta. A megtisztelő díjat Kiss Péter kancelláriaminiszter nyújtotta át. Az eseményen jelen volt Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója is.

Indul a „Zsidónegyed kapuja” projekt

Jelentős turisztikai fejlesztés indul a Dohány utcai zsinagóga és a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár épületében. A Mazsihisz és a BZSH konzorciuma közel 40 millió forint támogatást nyert a Közép-magyarországi Regionális Operatív Programon belül, a turisztikai fogadóképesség javítása című (KMOP-2007-3.1.2/A/B/D) pályázaton. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége és a Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft. március elején írták alá a támogatási szerződést.

A projekt keretében a Budapesti Zsidó Hitközség Idegenforgalmi és Kulturális Központja üzemeltetésében Jewinform néven információs pont jön létre a zsinagóga árkádsorában, mely az országos Tourinform-hálózat tevékenységéhez hasonlóan a zsinagógához érkező nagyszámú látogató színvonalas és adekvát kiszolgálását végzi majd. Megvalósul a világörökség részét képező épületkomplexum fizikai és infokommunikációs akadálymentesítése, melynek részeként panorámalift viszi majd a turistákat az eddig nehezen megközelíthető múzeumi kiállítóterembe.

Egységesített térképeket és információs táblákat is kihelyeznek több nyelven. A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár állandó kiállítása audio guide szolgáltatással és múzeumi információs ponttal várja majd a látogatókat, és új állandó kiállítás nyílik a zsinagóga 150. születésnapja alkalmából.

A közbeszerzési eljárás lefolytatása után várhatóan júniusban kezdődnek meg az építési munkálatok, és 2010 januárjára fejeződnek be. A projekt teljes költségvetése meghaladja az 58 millió forintot.

Búcsú Belluskától

Winterstein Györgyné született Stern Bella temetésén talán mindenki ott volt, aki Kárpátalján született és most Pesten él. Jelen voltak, akik Huvi néninek, a mikve egykori felügyelőjének lányát tisztelték benne. A család Munkácsról települt Pestre. Stern Ede nyugdíjas órásmester, Huvi, a felesége és két lányuk, Judit, a vegyész és a zenei konzervatóriumot végzett Bella. Kitűnően zongorázott, először szakmájában helyezkedett el, majd nyelvismertét kama- toztatva mint tolmács dolgozott az Egészségügyi Minisztérium kötelékében, sokszor külföldi betegek panaszait fordította le az őket kezelő orvosok részére. Felkészültségét, lelkiismeretességét nagyra becsülték. Boldog házasságából két fia szüle-

tett, Tibor és Tamás. Férje egy szerencsétlen baleset áldozata lett. A nevelés feladata az anyára hárult. Tibor jeles fogász, Tamás közgazdász lett. Szakmai és vallási előmenetelüket Amerikában Judit és férje, Weinberger Tibor segítségével mélyítették el.

A betegséget, amely néhány éve támadta meg Bellát, hősiiesen viselte, mellette állt a család és a barátok, különösen Kelenyi Györgyné Éva és családja. Szinte minden jelentős zsidó megmozduláson jelen volt. Tisztelői megrendülten búcsúztak tőle, kedves mosolyát nem felejtjük el.

A temetési szertartást Deutsch Róbert főrabbi vezette.

D. G.

Rabbiválasztás az ortodoxiánál

Ádár hó 7-én a szokásnak megfelelően tartotta meg évi közgyűlését a Magyarországi Autonóm Ortodox Hitközség. Herczog László elnök félórás türelmet kért az előírt szavazóképeség biztosítása érdekében. Majd köszöntötte a tagságot, a vendégeket, kiemelve Streit Sándort, a BZSH elnökét és Egri Oszkárt, a Mazsihisz Jogi Osztályának vezetőjét. Az előző év zárszámadását és a jelen évi költségvetést Flór Ferenc főkönyvelő ismertette. Elmondotta, remény lehet, hogy a Wesselényi utcai Alapítványi Iskola folytatja munkáját, sőt, az óvoda is újra megnyitja kapuit. Eddig 15 gyerek szülei kérték gyermekük felvételét. A válság érinti a Hitközséget is, nagy összefogással lehet legyőzni a nehézségeket. Herczog László örömmel közölte, hogy 9 személy megfelelő ajánlással tagnak jelentkezett az ortodox hitközségbe. Közülük 3 rabbi. Smuél Herskovics, a Carmel Étterem másiághja (vallási felügyelője), Aron Eisenberg, a Hanna étterem felügyelője, aki a gyermekoktatásban is részt vesz, Slomó Spitzer tanár, kitűnő író. A közgyűlés egyhangúlag támogatta felvételi kérelmüket. Herczog László bejelentette, az új vezetőség megválasztására peszach és svüesz között kerül sor. Háromtagú jelölőbizottságot javasolt, feladatuk a tagság véleményének összegyűjtése, s annak alapján

jelölőlista összeállítás. A bizottságot megválasztották.

Ezután került sor a rabbiválasztásra, amelynek lebonyolítására Egri Oszkárt kérték fel, aki közölte, hogy Hoffmann főrabbi úr betegsége miatt nem tudta ellátni feladatát, ezért őt éve ráv Mojse Tajvio Weiszberger helyettesítette. Mivel ráv Hoffmann betegsége a vártnál súlyosabbnak bizonyult, le is mondott. Négy évre új rabbist szükséges választani. Javasolta, hogy az eddig is helyettesítő ráv Weiszberger töltsen be e fontos és felelősségteljes tisztséget.

A megválasztott főrabbi első beszédét ezen tisztségében ugyanazon nap délutánján a téli imateremben mondotta el. Idézünk a gondolataiból: „Áskenáz országokban szokás, hogy ádár hó 7-én gyászbeszédben emlékezzenek meg Mojse tanítómesterünk haláláról. A legnagyobb tudósokat is legfeljebb egy esztendőig szokták gyászolni. Miért mondanak Mózes halála után háromézer évvel emlékbeszédet? Mert aki a tudományokban elől jár, arra azt mondják, ő a Mojse. A Mojse lelke többé-kevésbé a tudós rabbikban megtalálható. Nagyon szomorú az az időszak, amikor a rabbikból hiányzik a mojsei lélek, szinte akkor magunkat gyászoljuk. De a világ igaz egyéniségekkel eddig is rendelkezett, és most is rendelkezik. A Chevra Kadisát, a Szent Egyletet évről évre

Megválasztották

ezen a napon alakítják újra. Ilyenkor felsorolják az azon esztendőben elhunyt kitűnőségeket, akik a Tan tudósai és tanítói voltak.” Nevük és munkásságuk ismertetésével zárta szavait Ráv Mojse Tajvio.

Ráv Kesztenbaum Árje sajchet és kántor Kél molé ráchámim imával emlékezett meg róluk és az esztendő többi elhunytjáról.

Az esten – szintén a hagyományoknak megfelelően – halvacsorával vendégelték meg a megjelenteket, ahol a kállói rabbira a Szól a kaka már című dallal emlékeztek. A nagy rabbi ugyan Eizik névre hallgatott, de leledzett benne nem kevés a mojsei lélekből.

Deutsch Gábor

MEGHÍVÓ

A BZSH Hegedűs Gyula utcai templomkörzete szeretettel meghívja Önt és kedves családját

Széder I. 2009. április 8. (szerda) este 19.00 órakor
Széder II. 2009. április 9. (csütörtök) este 20.00 órakor
kezdődő peszachi istentiszteletre és szédervacsorára.

A vacsora ára: 3800 Ft

A menü:
Maceszgombócleves
Sült marha
Macesztorta

Kompót vagy cékla

B menü:
Maceszgombócleves
Sült csirke
Macesztorta

A korlátozott számú helyek miatt kérjük, részvételi szándékát a 413-5575-os telefonszámon szíveskedjék jelezni.

Deutsch László
főrabbi

Zoltai Gusztáv
elnök

A Claims Conference közleménye

A rossz anyagi helyzetben élő kelet-európai zsidó holokauszt-túlélőknek, akik a Claims Conference-től kapnak nyugdíjat, jelentősen növekszik a havi járadéka a német kormánnyal kötött megállapodás eredményeként.

A nyugdíjmeléssel kapcsolatos tárgyalások nyomán további 60 millió euróra becsült összeg kerül kifizetésre a 22 országban élő körülbelül 13 000 holokauszt-túlélő számára az elkövetkező 10 évben.

Ezenkívül a németországi kormányrendeletek módosítása következtében azonosak lesznek az európai uniós és a nem EU-s országokban élő jogosult holokauszt-túlélőknek történő kifizetések a Kelet- és Közép-Európai Alaptól (CEEFF). A fentiek alapján a nem EU-országokban élő CEEFF-kedvezményezett 35 százalékos havi járadékemelésre kapnak, míg az EU országokban élő CEEFF-kedvezményezettek 11 százalékosat.

2010 januárjától valamennyi CEEFF-kedvezményezett havi 240 eurót fog kapni. Jelenleg a németországi kormányrendeletek értelmében az EU-országokban élő körülbelül 7580 (ebből Magyarországon: 4200) túlélő havi 216 eurót kap, míg a nem EU-országokban élő 5340 túlélő csak 178 eurót.

A Claims Conference több éven keresztül intenzív nyomást gyakorolt a németországi kormányra a CEEFF-kifizetések emelése és valamennyi CEEFF-kifizetés egységesítése érdekében, mivel a megélhetési költségek a régióban nagymértékben növekedtek.

„Nagyon örülünk, hogy ezek a túlélők, akik mind a náciizmus, mind a kommunizmus áldozatai, ezentúl emelt járadékot kapnak. Mivel Kelet-Európában egyre nőnek a megélhetési költségek, és az időskorú túlélők gyakran nem részesülnek alapvető szociális szolgáltatásokban, a Claims Conference régóta azt szorgalmazza, hogy a túlélők havi járadékait emelni kell ebben a régióban” –

mondta Stuart Eizenstat nagykövet, a volt USA Treasury (Kincstár) titkárhelyettese, aki első alkalommal vett részt a tanácskozáson a Claims Conference Speciális Közbenjárók minőségben. „Ezek az emelt kifizetések megkönnyítik életük utolsó éveit, és a Claims Conference továbbra is képviselni fogja az érdekeiket, amíg csak szükséges.”

A Claims Conference folytatja a tárgyalásokat a németországi kormánnyal a holokauszt-kárpótlással és a náciizmus zsidó áldozatainak történő segítségnyújtással kapcsolatos kérdésekben.

Az ebben a cikkben található információk nem tartalmazzák a CEEFF-kritériumok teljes, átfogó leírását, valamint ennek a programnak a kiegészítéseit. A CEEFF kifizetési kritériumokat a német kormány határozta meg. Részletes információk a www.claimscon.org (angol) vagy a www.claimscon.de (német) honlapokon találhatóak, mindkettő linkeket ad meg az orosz nyelvű információkhoz is.

A Zsidók Anyagi Követeléseinek Németországgal Szemben Fórum – Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) – a világszerte élő zsidókat képviseli a náci által üldözöttek és leszármazottai áldozataira vonatkozó kárpótlással és rehabilitációval kapcsolatos tárgyalások során. A Claims Conference felügyeli a kárpótlási alapokat, visszaszerzi a nem követelt zsidó vagyonanyagokat, és eszközöket juttat olyan intézményeknek, melyek szociális jóléti szolgáltatásokat biztosítanak a holokauszt túlélőknek és őrzik a soá emlékeit és tanulságát.

További információ: Claims Conference, 1066 Budapest, Lovag u. 5. Tel.: 374-3078, 889-3330.

STALLER TAMÁS:

Baruch vs. Benedictus A Spinóza-jelenség

Nagyon érdekes és nagyon értékes alkotást tett elénk, ajándékozott olvasóinknak Staller Tamás professzor, az ORZSE rektorhelyettese, filozófianára és segítője, Babits Antal, a fent nevezett egyetemnek ugyancsak filozófianára, „civilben” a Logos Kiadó vezetője, aki egyúttal ismertetésre kerülő könyvünk lektora is volt.

A mű különlegességei között említendő, hogy szakított a biográfiák megszokott jellemzőivel, és nem a címben megjelölt történelmi-filozófiai személy életrajzi adataira és különböző életrajzok bemutatására koncentrált, hanem a főszereplő életét, munkásságát háttérként és körülményként körülvevő feltételeket, a szóba jövő helyeket és egyéniségeket vázolja az egyes fejezetekben, és ráadásul kapjuk a könyv vége felé a Spinóza életét ismertető részeket. Lehet, hogy aki csak olvas a könyvről, az hiányosságként értékelte ezt, de aki kézbe vette és tanulmányozta ezt a kitűnő munkát, az feltétlenül értené és értékelné ezt a fogja említeni ezt a követendő módszert.

Az Előszóban összegezi Staller professzor, az igen informatív, sok tudást nyújtó kötet szerzője mindazt, amit ő „Spinóza-jelenségnek” nevez. Ugyancsak itt olvashatunk az anti-

szemitizmus keletkezéséről és további útjáról. Az ezután következő fejezetek – bár az író nem nevezi különálló fejezeteknek ezeket a címekkel ellátott részeket – a kereszténység korai szakaszát vázolják, majd a „Hispania zsidói” című részben kapunk rövid, de sok ismereteket nyújtó tájékoztatást az Ibériai-félsziget zsidó lakóiról. Ezután leírja a két, legnagyobb lélekszámú és egyben Európában élő közösséget, a szfárádi (spanyolországi származású) és az áskénáz (németországi származású) zsidóságot, és ugyanakkor utal a (főleg régebben, vagy fél évszázad előtt) beszélt nyelveikre is, vagyis a latinóra és a jiddisre is. A következő fejezet a korabeli portugál és spanyol állam hasonlóságaira hívja fel a figyelmet, hogy a következő részből alapos, bár a megszokott tömörséggel megírt ismereteket merítsünk az ibériai zsidók életéről, főleg vallási vonatkozásban. Utána a móroknak nevezett ibériai moszlimokról olvashatunk, majd arról, hogy miért és miképpen üzték ki a félsziget araboktól való visszahódítása után szinte változatlan nélkül a zsidókat. A keresztény hitre tértek azért, mert nem hitték az őszinteségükben, a nem ártéteket pedig azért, mert megmaradtak ősi vallásukban. A szerző még az iszlám egy misztikus irányzatáról, a szúfizmusról is szót ejt, bemutatva elnevezésének eredetét és jelentését, valamint a történetét.

A könyv további egységei, amelyek Spinózára, az oly fiatalon meghalt, de talán egyik legnagyobb filozófusra is részletekben merőn kitérnek, minduntalan felkeltik érdeklődésünket, és amellett, hogy nagyon érdekesek, rengeteg tudnivalót nyújtanak. A szerző drámai megállapítással fejezi be művét: Spinóza mellék-büntetésére a teljes száműzetés a zsidó filozófia történetéből, és Spinóza zsidó részről sohasem fogják zsidó filozófusnak tekinteni.

Staller professzor könyvét (nemcsak egyszeri elolvasásra, de állandó kéz közelben tartásra) mindenkinek javasoljuk.

(Staller Tamás: *Baruch vs. Benedictus. A Spinóza-jelenség. Bp. 2008, Logos Kiadó. 3000 Ft.*)

Borsányi Schmidt Ferenc

Könyvajánló

A Makkabi Kiadó és a Carl Lutz Alapítvány fontos könyvbemutatót tartott a Vadász utca 29.-ben, a hajdani Weisz-féle Úvegázban kialakított Carl Lutz emlékszemében, amelyet a holokauszt idején mintegy 3000 zsidót mentett egykori svájci konzul tiszteletére hoztak létre. Itt Raj Tamás főbb, kiadóigazgató bevezető szavai után Gecsényi Lajos professzor, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója ismertette a most napvilágot látott „Úvegáz” című történelmi antológiát, amely a szerkesztő, Vámos György gondos munkájának köszönhető. A rendezvényen részt vett Urs Schmid svájci követ, Szita Szabolcs professzor, Sándor Iván író, több izraeli, amerikai, svájci és svéd vendég, akiket Vámos György, az alapítvány vezetője fogadott.

Az új, több száz oldalas kiadvány a sokrétű adatok, tanulmányok, emlékiratok és dokumentumok mellett Carl Lutz korabeli, elsőként itt megjelent rajzait is tartalmazza.

Ugyancsak a Makkabi Kiadó jelentette meg (mindössze 100 példányban) Platschek Sándor: „Szeretünk a zsidókat... Izraeliták Píliszabán, 1856–1944” című, szintén sok száz oldalas, átfogó művét, amelyet a szerző édesapja emlékére állított össze többévi, alapos kutatómunkával. A ritka kiadvány egy magyar közönség zsidóságának teljes anyagát dolgozza fel, rendkívül sok személyes adattal, a történelmi háttér részletes bemutatásával és számos korabeli fotóval.

A kiadó igazgatója, Raj Tamás főbb, nemrég napvilágot látott könyve („Ember-e a mező fája?” Környezet- és természetvédelem a Bibliában címmel) mintegy 30 olyan törési történet, bibliai idézetet dolgoz fel, értelmez a legszélesebb olvasókör számára, amelyek mai értelemben vett környezetvédelmi vagy természetvédelmi jelentőséggel bírnak. A szerző szerint az emberiség eddigi története nem más, mint küzdelem a fennmaradásért a természet erőivel, az éghajlati feltételekkel és a különféle élőlényekkel szemben. Am az elkövetkező időben épp ellenkezőleg, küzdenünk kell a környezet, a természet erői, az éghajlati feltételek, a különféle élőlények fennmaradásáért önmagunkkal szemben. Ehhez a küzdelemhez újfajta látás- és gondolkodásmódra van szükség, s ehhez kíván segítséget nyújtani ez a könyv, a Biblia világából hozva példákat.

Égőáldozattal a nagyravagyás ellen

(Cáv hetiszakasz)

Szakaszunk folytatja az áldozatok taglalását. Ma, amikor nincs Szentély és nincsenek áldozatok, ezek helyét az ima foglalja el. Ezt példázza a következő próféta Írás-vers is: „Ajunk fohásza az áldozati marhák helyett” (Hósea, 14,3).

A ZSIDÓ FOLKLÓRBAN, akárcsak a chászid irodalomban, központi helyet foglal el az ima módja, értelme, jelentősége.

A Sulchán Áruch szerint nem szabad, hogy az imák közé – amelyek az áldozatot helyettesítik – „idegen gondolatok” (máchsává záró) keveredjenek, mert ezek semmissé teszik az imát, akárcsak annak idején az áldozatot.

Egyszer egy csoport „mitnágéd” (a chászidizmus ellenzői) átutazván Ruzsin városán, meglátogatták reb Jiszráél, a helybéli cádikot.

– Íme, mi, akik istenes emberek vagyunk – fordultak a cádikhoz, nem titkolva abbeli szándékukat, hogy vitatkozni kívánnak vele –, életünk egy részét a Tóra tanulásának szenteljük, előírt időben imádkozunk. Az ima után rögtön, amikor a táit és a tfilin még rajtunk van, hozzáfogunk a Misnájesz tanulásához. Ezzel szemben a chászidok nem elég, hogy nem az előírt imaidőben imádkoznak, ráadásul utána még áldomást is isznak, vagyis jól bepálinkáznak. És ezek után ők magukat chászidoknak – jámboroknak – nevezik, bennünket meg mitnágédnek – ellenzéknek –, holott ez pont fordítva igaz.

A rebbe samesza nem bírta kivárni, míg az megadja nekik a választ, közbeszólt:

– A chászidizmus ellenzői hideg fejjel imádkoznak, fohászukban egy csepp melegség sincs. Mintha a holtak imája lenne. Isten ments. Ezért aztán logikus, hogy ima után Misnájeszt tanulnak, mert azt éppen hogy Jahrzeitkor (halálzási évforduló) szokás. A chászidok viszont istenszolgálatukat lelkesen, szívük minden melegével végzik. Az élő embernek pedig időnként szükség van egy kis itókára...

A samesz kéretlenül magyarázata után a cádik kifejtette álláspontját:

– Ti is tudjátok, hogy mióta nincs Szentély és áldozatbemutatás, azóta csak imádkozhatunk. Bölcsseink is azt mondják, „az imákat a mindennapi áldozatok (támid) helyett vezették be”. Na mármint, miként az áldozatot, melyet a nem megfelelő gondolat érvénytelenít, akként az imát is semmissé teszi, ha az imádkozó közben rosszra gondol. Ez azért van így, mert a Rossz Ösztön (Jécer Hárá) mindent elküvet, hogy eltérítse az imádkozó ember gondolatait, és szándéka ellenére olyasmira járjon az eszébe, ami szöges ellentétben van az ima tartalmával és szellemével.

A chászidok ennél fogva azt a trükköt alkalmazzák a Rossz Ösztön ellen, hogy ima után isznak egy pohárka pálinkát, egymásnak löchájimot (egészségére) kívánva. Eközben pedig elmondják egymásnak gondolataikat, kívánságaikat, mire a többiek rámondják: teljesítse Isten kérésedet! Ez pedig, még ha nem is héberül mondják, mégis imának számít – imádkozni pedig minden nyelven lehet. Ebben az esetben a Rossz Ösztön nem látja cél-szerűnek, hogy beavatkozzon és zavarjon, hiszen az egész nem tűnik imának – holott ima ez a javából.

Fárasztó öltözködés

„És szólt az Örökkévaló Mózeshez (...) parancsold meg Áronnak és fiainak... Ez a törvény az égőáldozatokról (...), és a pap (kohanita) öltse fel lenruháját és lennadrágot húzzon testére és vigye el a hamut, amivé a tűz megemészette az égőáldozatot, tiszta helyre. És az oltáron a tűz égjen folyamatosan, ki ne aludjon” (3Mózes 6,1–5).

MÁS HELYÜTT már foglalkoztunk az áldozati rend különféle értelmezésével, Maimonidestől Nachmanidesig, az ókor és a modern kor bölcselőinek mestereinek magyarázataival, hogy miért írja elő a Tóra, miként vélekedtek Izrael prófétái azokról a szokványos áldozatbemutatókról, melyekkel súlyos vétkek alól igyekeztek ily módon feloldozást nyerni. A szakaszhoz kapcsolódó haftarában erről szólnak Jeremiás próféta intelmei is.

A Bölcsék és a tóramagyarázók által elfogadott elv szerint „ha valaki foglalkozik a Tórával – pontosabban: tanulmányozza az áldozati rendről írott magyarázatokat (a Talmudban több traktátus foglalkozik ezzel, pl. Zevachim és Menáchet) –, akkor azt olybá veszik neki, mintha égőáldozatot mutatott volna be” (Menáchet, 110).

Ezen túlmenően, a chászid felfogás azt tartja, hogy az égőáldozat nem más, mint „orvosság” az emberi természetben rejlő nagyravagyás, nagyképűség és dölyfösség ellen, melyeket az égőáldozat során teljesen elégetnek, nem marad belőlük semmi.

„Amikor az ember látja azt – mondja Nachmanides –, mi történik az általa hozott áldozati báránnyal, miként vágják le és ég el az oltáron, elgondolja, hogy tulajdonképpen vele kellene ezt megtenni, vétkei miatt, és ekkor nyomban megbánja bűneit, megtér és többé nem vétkezik.

Az égőáldozat egész éjjel égett az oltáron, míg csak hamuvá nem vált.

Az „egész éjjel” (kol háláljá) a gálut hosszú „éjszakáját” jelképezi, amikor nincs Szentély, amikor az áldozat parancsát csak tanulással lehet helyettesíteni. Ezért egészen „reggelig” kell az égőáldozatnak égnie, ahol is a „reggel” azt jelenti, hogy egyszer felvirrad Izrael népeinek, a szórványok összegyűlnek, újjáépül a Szentély, és akkor ismét lehet áldozatokat bemutatni.

Naftali Kraus

Kedves Érdeklődők, Hittestvérek!

Várjuk a széderesti vacsorára szíves jelentkezésüket. A helyszín a hagyományok szerint a Hanna étterem emeletén lesz. Elérhetőségeink: irodai telefon 267-6388, fax/üzenetrögzítő 267-5995, mobil 06-30-466-4685.

Dr. Schweitzer József

Az ORZSE és Hallgatói Önkormányzata

DIÁKSZÉDERT rendez.

Időpont: 2009. április 9., csütörtök, 19.30

Hely: ORZSE, 1084 Bp., Bérkocsis u. 2.

A széderestét levezette Eliezer Slomovits, az egyetem tanára.

Szeretettel várjuk a fiatalokat!

Jelentkezni lehet: 06-20-460-3082, simonpessel@hotmail.com

1%

Fejazzuk ki hálánkat az 1944-ben zsidó üldözöttek életét megmentő és ma már igen idős koruk miatt egyre inkább segítségre szoruló Jad Vasem-kitüntetettek iránt oly módon is, hogy jövedelemadónk 1%-át megsegítésükre ajánljuk fel.

Igaz Emberekért Alapítvány. Adószám: 18040094-1-42.

Kérjük, hogy lehetőség szerint külön adománnyal is támogassák a kitüntetetteket. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

Peszachról kezdőknek

Peszach a kovásztalan kenyér ünnepe, ami azt jelenti, hogy nyolc napján szigorúan tilos minden olyan étel és ital fogyasztása, amely élesztőt vagy ehhez hasonló adalékanyagot tartalmaz, ideértve a kenyeret, a különféle süteményeket, kekszet, sört stb. Húst, halat és minden egyéb élelmiszert csak rituális felügyelet alatt álló üzletben szabad vásárolni.

Ez ma itthon nem könnyű, de lehetséges.

Az ünneppel kapcsolatban egy sor szigorú vallási előírást kell betartani:

1. A lakást oly módon kell kitakarítani, hogy annak egyetlen zugában se maradjon egyetlen szem morzsa sem. Ennek érdekében még a legkisebb fiókot, a kabátok, ruhák zsebeit is át kell vizsgálni.

2. Az ünnep nyolc napján külön edényeket kell használni, ezek az ún. peszachi edények, melyeket a zsidó családoknál máskor egyáltalán nem használnak, hanem évről évre eltesznek, és csak ekkor veszik elő. Elvileg a mindennap használatos edényeket is lehet használni, de akkor – megfelelő rituálé mellett – azokat kóseríteni kell. Ennek a módja Donin Zsidónak lenni című könyvében vagy a Kicur Sulchán Áruhban megtalálható.

Szokás, hogy néhány nappal az ünnep beállta előtt „eladjuk” a kovászt (chámécot) egy nem zsidónak oly módon, hogy aláírunk egy erről előre elkészített nyilatkozatot. Ezeket a rabbi összegyűjti, és ő végzi el a gyakorlati teendőket.

3. A széderestét megelőző éjszakán mindenki saját otthonában elvégzi a bödökát cháméc szertartást, szövege a Haggadában található.

4. A széder – peszach ünnepének előestéje – bensőséges családi ünnep. A vacsora alatt mondjuk el a zsidóság őstörténetének egy részét, de legfőképp az egyiptomi rabszolgaságból való kiszabadulás szimbólumokkal tűzdelt történetét.

5. Peszach a három zárandóünnep egyike is. A hagyományban „szabadságünnep”-ként is szerepel, ezért minden napján elmondjuk a Hálél hálaadó imát.

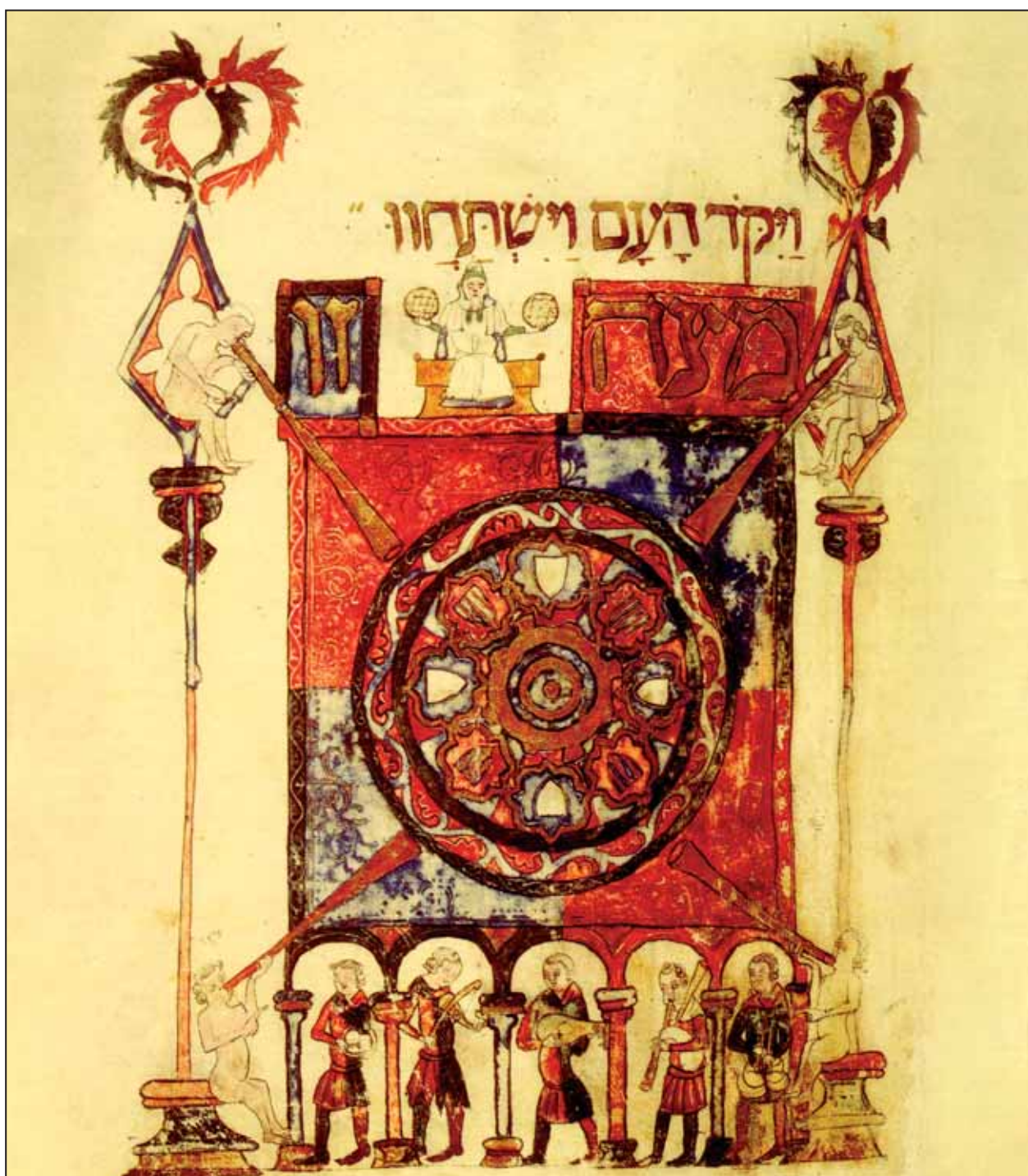
Az ünnep második napján az imarendben szerepel egy áldásciklus a harmatról (Tál), ami a tavasz közeledtére emlékeztet. Szintén a második estével kezdődik a 49 napig tartó omerszámlálás.

6. Peszach nyolc napjából az első és utolsó két-két nap főünnep, melyek előírásai megegyeznek a szombatra vonatkozó szabályokkal. Egyetlen dolog kivétel ez alól: a főzés. Tűzhelyet, gázt stb. azonban csak az ünnep beállta előtt meggyújtott lángról lehet begyújtani. Ugyanez vonatkozik a dohányzásra is.

A közbenső négy nap ún. félünnep – chol hámoéd (hálemájd), amikor pl. szabad utazni is, esetleg dolgozni, s melyekre a szombati tilalmak nem vonatkoznak.

7. Tavaszünnep is lévén, peszachkor a zsinagógákban felolvassák az Énekek énekét, mely az allegorikus magyarázat szerint az Örökkévaló és a zsidó nép szerelmét példázza.

8. A nyolcadik, azaz az utolsó napon az imádkozás során megemlékezünk halottainkról, s elmondjuk a Jizkor (Mázkir) imát.

Spanyol haggada a 14. századból

„Humor nélkül nincs boldog ember és jó közösség”

Darvas István józsefvárosi rabbival a Nagyfuvaros u. 4.-ben találkozunk. A szókimondásáról és humoros beszéléséről ismert fiatal rabbit először heti programjaikról és foglalkozásairól kérdezem.

– Naponta kétszer imádkozunk, ez a legfontosabb része egy zsinagóga életének. Minden vasárnap 9 órától 10-ig hetiszakaszt tanulunk, majd Schmelowsky Gusztáv kollégám tanít még egy órát. Szerdánként szintén egy órában azokkal a barátainkkal találkozunk, akik a betérés „rögös útjára” léptek. Csütörtökönként 6 órától kezdődő talmudórámon pedig olyan szövegekkel foglalkozunk, amelyek érdekesekek, de nem túl bonyolultak, és így kevésbé jártas tanulóink számára is érthetőek és élvezhetőek. Emellett szerda délutánonként Somkuti Vera gyermek talmud-tórárt, kedden és csütörtökön pedig Torontói Judit hébertanfolyamot tart. Sokan járnak több képzésünkre egyszerre, de az nem jellemző, hogy valaki az összeset látogatná.

– Hébertanfolyamuk milyen szinteken indul?

– 3 évente indítunk hébercsoportokat, mindig szeptemberben kezdődik az oktatás. Van egy teljesen alapszintű csoportunk és egy olyan kurzusunk is, amely haladóknak szól. A csoportok vegyes összetételűek, vannak olyan tanulóink, akik 50 évesen kezdtek el foglalkozni a héberrel, és most, másfél év intenzív tanulás után már probléma nélkül olvassák a pontozatlan szöveget és az alapvető nyelvtani szabályokkal is elboldogulnak.

– A nyelvvizsgálóhoz is elegendők ezek a képzések?

– Ez csak az adott tanuló szorgalmától és lelkesedésétől függ. Torontói Judit nem múlik, ő azon hébertanárook közé tartozik, akik kiválóan tudják átadni a nyelvet.

– Mit kell tudni a betérésre felkészítő tanfolyamról?

– Előadásokat szoktam tartani, és most már a hallgatók is felkészülnek egy-egy témából. Elsőként a fontosabb szombatokat és ünnepnapokat vettük át, és emellett persze rendszeresen zsinagógába kell járniuk, e nélkül elképzelhetetlen, hogy megértsék és átéljék, mit jelent zsidónak lenni.

– Általában ide szoktak járni?

– Nincs ilyen szabály, van, aki a Bethlen vagy a Károli Gáspár térre, vagy éppen a Frankelba jár. A lényeg, hogy rendszeresen ott legyenek az istentiszteleteken.

– Más zsinagógákban is tartanak ilyen betérésre előkészítő tanfolyamokat?

– Elsőként kell megemlíteni a Deutsch Róbert főrabbi által vezetett felkészítéseket a Síp utcában, hozzá járnak a legtöbben. Ezenkívül Radnóti Zoltán rabbi közösségében, a Károli Gáspár téren is van ilyen képzés.

– Kik járnak erre a betérés-felkészítőre, hányan vannak és milyen indíttatásból jönnek?

– Nálunk jelenleg 19 ember tanul, nagy részük többdiplomás. 6 fiú és 13 nő jár képzéseinkre. A motivációk teljesen eltérőek, van, akinek az édesapja zsidó, vallásos nevelést kapott és most háláchikusan is zsidóvá szeretne válni. Van, aki a zsidóságban valami olyat talált, ami szellemileg megfogta. Egyénenként végig lehetne menni

rajtuk, nagyon érdekes életutak vezették őket ide.

– Milyen feladatokat kapnak a felkészülők?

– Mindig az aktuális vagy közelgő ünnepről tartanak egy-egy előadást, amelyet kiegészítünk és rendszerezünk. Fontos, hogy itt mindenki hozzászólhat.

– Milyen a gyermekeknek tartott talmud-tórájuk, mennyivel másképp kell a vallásra tanítani a gyerekeket?

– A módszert alapvetően meghatározza, hogy egy tanár néhányik van, aki sok játékon keresztül, jókedvű és vidám órákat tartva adja át a zsidósággal és a Bibliával kapcsolatos tudás alapjait a gyerekeknek. 4 és 8 között mozog a létszámunk, ami egy ilyen környéken, ahol kevés a kisgyerekes, nem rossz arány. Már a tanfolyam „hátszaga” is biztosítva van, ugyanis jó néhány hívünknek 2-3 éves gyermeke van. Ők majd a későbbiekben fognak tudni bekapcsolódni a képzésbe. Tudom, hogy ezek nem nagy számok, de ne feledjük el: Józsefváros ma már nem számít zsidó környéknek, bár egyfajta visszatelepülés megfigyelhető.

– Ezek a gyerekek maguktól jönnek vagy inkább a szülők akarják, hogy zsidóságot tanuljanak?

– Elsősorban a gyerekek elkötelezettek, és persze a szülők, nagymamák, nagypapák is, akik szeretnék, ha gyermekeik megismernék a jiddiskájtot. Azonban a gyerekek részvétele és öröme nélkül ez nem menne, pusztán kényszerből nem jönnek el ide. Saját kislányom is itt tanul, és nagyon élvezte ezeket a foglalkozásokat.

– Mióta tart talmud-tórákat? Mi a sikerességük titka?

– Még rabbiképzős koromban, a Hunyadi téren tartottam az első talmud-tórámat, ez körülbelül hét éve lehetett. Azóta folyamatosan vezetek ilyen foglalkozásokat. Nagyon fontos, hogy mind a diákok, mind a tanár lelkesek legyenek. A „lelkes” ma egy népszerű és gyakori kifejezés, én azonban komolyan gondolom. Számomra például az számít lelkesnek, aki vasárnap 9 órára felkel és eljön ide, hogy tórárt tanuljon. Nagyon szeretem az óráimat, egyszerűen a lelkesedés az én oldalamról is jelen van. Fontos, hogy ezek az előadások a tóratanulásról szóljanak, és mindezt sok humorral adom át, mert így jóval hatékonyabb.

– Hányan járnak ezekre az alkalmaikra és milyen célok vezetik őket?

– Egy 20 és 55 ember közötti körből jönnek, vasárnaponként általában 8-10 fő jelenik meg közülük. Nem azért jönnek, mert ebből bármiféle előnyük származna, azaz itteni részvételüket felhasználhatnák tanulmányaikhoz. Egyszerűen kíváncsiak, meg akarják ismerni a tóra világát, és ezért az órákon együtt olvasunk, általában 15-20 mondatot, amelyek közül jó néhányat alaposabban körbejárunk és kiemlünk.

– Nagyon sok fiatal jön közösségükbe, hogy tudták elérni őket?

– Mindig abból indulunk ki: vajon hogy kell megszólítani a fiatalokat? Szerintem nem megszólítani kell őket, hanem ha megvan bennük a lelkesedés, akkor ezt nem szabad lelohasztani. Minden zsinagógába évente ellátogat 4 vagy 5 ember, külső érdeklődő, aki kíváncsi a közösségre és eljön megnézni istentiszteleteit. A Nagyfuvaros utcának

az a titka, hogy egy markáns, egyéniségekkel teli kile. Tagjaink egyéni arculatot és humort hoztak hazulról. Aki ide betér, az rögtön látja, hogy ez kell-e neki vagy nem.

– Az érdeklődők többsége inkább elmegy vagy marad?

– Azt tapasztalom, hogy 75 százalékuk stabilan marad, és rendszeresen számíthatunk rájuk. Akinek pedig nem tetszik a közösség, általában már az első alkalom után elmegy, és ez így jó mindkét félnek. Nálunk éppen ezért nincsenek „kilúgozott”, kiüresedett emberek, hanem önálló, autonóm és igen jókedvű hívek.

– Nagyon népszerűek és látogatottak a hétköznapi imák során tartott tanításai. Ezekre hogyan készül elő, mennyi bennük a rögtönzés?

– Előadásmódjukat, stílusukat alapvetően az határozza meg, hogy milyen hangulatban vagyok. Emiatt esetenként módosítani szoktam rajtuk és rögtönözni. A tartalmuk azonban fix, és mindig egy-egy vallási témát jár körül. Természetesen alaposan fel szoktam készülni rájuk, általában szombat esténként találok ki, hogy a következő héten miről szóljanak ezek a kis tanítások. A humor nagyon fontos számomra, az életem része, és szeretek olyan közösségbe járni, amelynek tagjai szintén fontosnak tartják a jókedvet.

– Hogy van az, hogy Önt még nem láttam szomorúan? Hiszen a depresszió, a panaszkodás ebben az országban népi hagyománynak számít.

– Nem túlzottan sűrűn, de nekem is vannak nehezebb napjaim. Alapvetően anyáméknak, a családi otthonnak és nevelésnek köszönhetően ezt a stabilitást és pozitív beállítottságot.

Szilágyi Iván Péter

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Domán Ernő főrabbiira emlékeztek

Domán Ernő a 20. századi zsidóság egyik legjelentősebb vallási vezetője, talmudistája, a Hunyadi téri, majd a Páva utcai körzet rabbija volt. A Páva utca körzet vezetői nemrég úgy döntöttek, hogy egy, a főrabbit ábrázoló fotó leleplezésével és kiállításával emlékeznek meg nagy tudású vallási vezetőjükről.

Először Gábor György elnök köszöntötte a vendégeket. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével mind a Páva utcai, mind a Hunyadi téri közösség vallási és világi vezetősége: a teljesség igénye nélkül Domán István főrabbi – Domán Ernő szintén vallási pályát választó fia –, László Miklós, a BZSH elöljárója, volt Hunyadi téri elnök, Gervai László, a Hunyadi téri körzet elnöke. Weisz Ferenc főkantor és Vencel György kántor zsolttárogatokkal, zsinagógai dalok és imák recitálásával, Garai Róbert színművész pedig tórai ihletettségű és a zsidó nép sorsragédiáit feldolgozó versek elmondásával járult hozzá az ünnepséghez. Gábor György külön köszöntötte az est főszervezőjét és motorját, Kunné Reichsmann Juditot és Verő Katalin fotóművésznőt, a Domán Ernő főrabbit ábrázoló fénykép élethű másolatának elkészítőjét.

„Életünk és vallásunk egyik legfontosabb része hagyományaink őrzése, ennek szellemében nem fedelkezhetünk meg arról, hogy Domán Ernő főrabbi úr húsz évvel ezelőtt a mi zsinagógánkban tartott istentiszteletet és drósékat. Szombatoként abból a tórából olvassunk fel, amelynek tóratakarója a főrabbi úr nevét viseli” – mondta köszöntőjében az elnök.

Totha Péter Joel rabbi megemlékező beszédében ismertette Domán Ernő életét, aki a zsidó tudományok mellett kiválóan ismerte a jiddis, a német és a francia nyelvet, a vallási és a világi irodalmat, fejből mondta Goethe és Schiller verseit. Négy évig szolgálta a hazát az első világháborúban, majd a Hunyadi téri körzet vallási vezetője lett. A legnehezebb időkben, a koncentrációs táborban is tartotta a lelket és a visszavérés reményét testvéreiben. 1957-től szolgálta a Páva utcai közösséget, széles ismeretei voltak a Talmud téren és a Geniza-kutatásban. Totha Péter Joel a legendás tudású és em-

Domán István édesapja képe előtt

berségű főrabbi fia, Domán István tanítványa volt, és így nemcsak házigazdaként, hanem mesterét szerető és becsülő tanítványként is köszöntötte a főrabbit: „Sajnos korom miatt Domán Ernő főrabbi urat nem ismerhettem, de egy kiváló ember és tudós, Domán István főrabbi tanítványa lehettem, amiért hálát adok a Jóistennek! Ha a fia ilyen kiváló ember lett, édesapja is kimagasló rabbi és apa lehetett” – mondta, majd Domán Istvánnal közösen felavatta a Domán Ernő téri körzetben látható képet.

Domán István főrabbi meghatottan köszönte meg az ünnepséget és elmondta, hogy édesapja kiváló talmudista, szónok és főként ember volt, akit valóban érdekelt hívei élete, sorsa, hogyléte. „A 30-as években neki volt a legnagyobb talmud-tórája Magyarországon, a Hunyadi téren. Később a Páva utca körzet híveit is ugyanilyen szeretettel és odaadással szolgálta, bár a Király utcában lakott, nyolc villamosmegállonyira innen, de a sábesz beköszöntekor mindig gyalog ment haza, majd másnap vissza és újra haza, napjában többször is megtéve a hosszú utat” – mondta a főrabbi, kiemelve édesapja humorérzékét, majd a róla szóló könyveiből adományozott egy-egy példányt a Páva utcai közösségnek.

A rendezvény végén a volt tanítvány, az est főszervezője, Kunné Reichsmann Judit is felidézte közös emlékeit és tanulásait a legendás főrabbiával, aki mindig segített híveinek.

A szép, meghitt rendezvény fogadással és beszélgetéssel zárult.

Szilágyi Iván Péter

Lazarovits Ernő külföldi elismerése

A kitüntetett (középen) a francia nagykövet és a Mazsihisz-elnök társaságában

Franciaország magyarországi nagykövetségének rezidenciáján bensőséges ünnepség keretében köszöntötték a jelenlévők Lazarovits Ernő tanár urat, aki a Francia Köztársaság egyik legmagasabb állami kitüntetését, a Francia Nemzeti Érdemrend Tiszti Fokozatát vette át René

Roudaut nagykövettől életpályájának, munkásságának és erkölcsi kiállításának elismerésül. A magas rangú vendégek körében a nagykövet szeretettől áthatott hangon ismertette Lazarovits Ernő életútját. Méltatta azokat a megpróbáltatásokat, amelyek során meg tudta őrizni emberségét, tartását. Hitét soha el nem hagyta, és munkájának minden percében igyekezett erősíteni zsidóságunk nemzetközi kapcsolatait, a különféle népcsoportok és felekezetek közötti párbeszédet.

Lazarovits Ernő meghatott válaszában hangsúlyozta, hogy a holokauszt „elmondhatatlan és megbocsáthatatlan”, ugyanakkor soha nem szabad visszautasítani a felénk kinyújtott baráti jobbot.

Az esemény fényét emelte, hogy a helyszínen köszöntötte őt Aliza Bin-Noun, Izrael állam magyarországi nagykövete, az Európai Unió számos tagállamának nagykövete, Julius Janusz apostoli nuncius, a Vatikán nagykövete, valamint a család és a hozzátartozók, barátok szerető kis csapata. A kitüntetési ünnepségen a Mazsihisz részéről megjelent Feldmayer Péter elnök, Zoltai Gusztáv üv. igazgató és Egri Oszkár hitközségi ügyvéd.

Valamennyi hittestvérünk és barátunk nevében szívből gratulálunk Lazarovits Ernő külügyi osztályvezetőnk igazán megérdemelt magas kitüntetéséhez.

gáljuli

Púrimi kántorkoncert a Hegedűsben

Évek óta kivételes és látogatott, telt házas programnak számítanak a kántorkoncertek, s néhány fővárosi zsinagóga olyan szerencsés helyzetben van, hogy az akusztika és az ülőhelyek száma alkalmas helyszínné is teszi.

Míndez ráillik a Hegedűs Gyula utcai templomra is, ahol mintegy háromezren élvezhették öt kántor és az őket kísérő zongoraművészek előadását.

Deutsch László főrabbi üdvözölte a megjelenteket, köztük Suchman Tamás országgyűlési képviselőt, majd egy alkalomhoz illő Kiss József-verssel vezette be az estét.

Zoltai Gusztáv elnök elmondta: a zsidó vallás ünnepei nem csak megemlékezést, templomi áhítatot és munkaszünetet jelentenek. Reménységet és hitet nyújtanak. Reménységet a jobb jövőben, hitet az egy igaz Istenben, aki évezredek során át számtalan megpróbáltatásnak tette ki a Biblia népét, de mindenkor megadta további létének lehetőségét. Púrim nemcsak a vigalom napja, hanem az eljövendő boldogság perspektívája is. Az elnök beszédét ezekkel a gondolatokkal fejezte be: teljesítsük a zsidó néppel, a zsidó jövővel szembeni kötelességünket, és púrim ünnepe serkentsen bennünket

arra, hogy Mordecháj példáját követve legyünk mindannyian dorés tov leámo, népünk javáért munkálkodó és népünk sorsát szívünkön viselő zsidók.

A főrabbi bekonferálva a közreműködőket, viccekkel színesítette az elhangzó énekszámok közti prózát.

Zenei eseményről nem könnyű írni, ott kell lenni és meg kell hallgatni.

A kántorok: Klein Ervin, Fekete László, Tóth Emil, Zucker Immanuel és Szilágyi Gábor alapos felkészüléssel, jó imarészletek, zsolttárogatok, dalok megválasztásával álltak a nagyérdemű elé. A közönség pedig értően és hálával, nagy-nagy tapsokkal jutalmazta a fellépőket. Zongorakíséreként Lisznyai Mária és Darvas Kristóf működtek közre.

A két zenei blokk közti szünetet követően ismét Kiss József egy verse hangzott el, egy korábbi újpesti talmud-tórást, Barkóczy Erzsébet tolmácsolásában.

A háromórányi esemény közös Ádon olámmal fejeződött be, majd nagyszabású vendéglátással, bőséges és válogatott finomságok közös elfogyasztásával zárult a program.

Omer-naptár (Hollandia, 18. sz.)

A 33781-es

Az Oral History az élő emlékezet-re épít. Éppen ezért nagyon mérték-tartóan kell viszonyulni az elmondottakhoz: a történelmi, történeti tények, adatok ezt követően külön vizsgálatot igényelnének. A „gyónás”, önvallomás, visszaemlékezés mégis az egyetlen szubjektív, látásmód, eszköz arra, hogy rekonstruálni lehessen a múltat. De az már a történészek dolga, hogy az elmondottakat összevegyék az objektív ismeretanyaggal.

Beszélgőtársam holokauszt-túlélő. Gyakorta szomorú, keserű, önmarcangoló ember benyomását kelti. Szemved az el nem mondott, ki nem beszélt múlt súlyos terhetől, vádolja önmagát, miért épp ő menekült meg, s vajon az Örökkévalónak mi lehetett ezzel a célja, mit jelenthet ez számára: elismerést vagy éppen büntetést? Olyan kérdések ezek, melyekre (véleményem szerint) gazdag és szép életpályája adhatna meg a választ... ha ezt elfogadná, ha beletörődne abba, amit úgy hívnak, hogy SORS.

A vele készült beszélgetés témája sajnos mindig időszerű. Olyan ember memoártörődékét olvashatják, akinek mindenről „AZ” jut eszébe, egy sor dátum (jelen esetben a németek bejövetele) még inkább magába fordulóvá teszi, szomorúbbá a szomorúnál, és arra készíti, hogy utána járjon személyesen, vajon méltó módon történik-e az eseményekről való megemlékezés.

Idézzük hát fel a magyarországi történelem szegényes leírását, ahogyan interjúalanyom emlékezik, ahogyan ő megélte, s ahogyan elmondta.

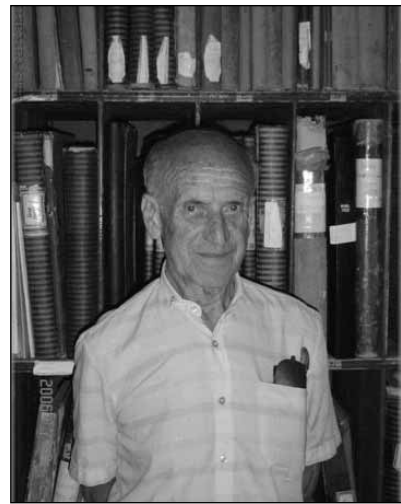
Az akkori Vasas Szakszervezet fiataljai elismert vezetőjükkel a németek bevonulásának napján tanácskozni ültek össze. Mi is lehetett volna a téma, mint az, mit tehetnének, hogyan tudnák lengyel kortársaik ellenállási kísérleteit adaptálni. Az események felgyorsultak, s pár órával később beszélgetőtársamat fiatal kollégájával (villanyszerelőként dolgozni indultak) egy Budára tartó villamoson igazoltatták, majd bevitték őket a Mosonyi utcai rendőrségre. Néhány napig tartották őket fogva, hasonló módon begyűjtött pesti zsidókkal együtt, majd teherautókkal Kistarcsára szállították (ebben a Pest megyei községben a német megszállás idején átmeneti gyűjtőtábor rendeztek be), ahol már több mint ezeröttszáz sorstársuk várakozott, viszonylag elfogadható körülmények között, egészen deportálásukig.

Deportálásukig... Kistarcsa – Keleni pályaudvar. Zsúfolt vagonok. Leülni sem tudtak, hátukat egymásnak támasztva álltak. Két lengyel zsidó beszélt nekik Auschwitzról, de

el sem akarták hinni azt, hogy létezhet olyan, hogy SZELEKTÁLÁS, és az a pillanat története alatt családokat téphet szét és emberek ezreinek sorsát pecsételheti meg. A megsemmisítő tábor létét is kétségbe vonták: „Azt, hogy bántalmazhatnak, azt elhittem, de hogy gázkamrák legyenek ott, azt nem, kulturált náció ilyet nem tehet.”

Tanuljátok meg németül a gázkamra szót legalább – ajánlották a lengyelek.

Auschwitz. Amikor a megérkezésük utáni válogatás megtörtént, és interjúalanyom meglátta a gomolygó

füstöt, életében első ízben zokogás tört rá. A 33781-es számot kapta...

„Nem, mégsem ez volt a legborzalmasabb” – mesélte, itt nagyjából tizennégy napot töltöttek, majd több ezriket továbbvitték Gross-Rosenbe, ami akkor elosztóhelyként funkcionált. Utat építettek velük, majd egy németül jól beszélő, szintén villanyszerelő barátja kiharcolta, hogy a szerelésekkel társa lehessen. Munkájuk során az „ÉLO”-ban (élelmiszer-elosztó raktár) is tevékenykedtek, ahol interjúalanyom a szerszámok elosztásában csempészett ki ételt, lopott, hogy embereket az éhhaláltól megmenthessen, tudva, mi járhat ezért. Sokszor aludt el éhesen, mert a saját adagját is másnak adta.

Az igazi pokol ezután következett – mesélte. Gyalogmenet, majd vonat, mintegy tíz napon át, rettenetes kegyetlenkedések. Bergen-Belsen.

„Napokig nem adtak sem enni, sem inni nekünk. Nem tudom kimondani, milyen húst ettek a kiéhezett emberek. A három hét alatt, amíg ott voltunk, nap mint nap vertek agyon embereket.”

„Egyszer arra keltünk, hogy eltűntek az SS-ek. Kirohantunk az Appelpplatzra, és öleltük-csókoltuk egymást. Angol katonák érkeztek a táborba, dzsípen, gyalog. A végsőkig legyengült emberek között tombolt az éhínség.”

Egy hannoveri kórházba került so-

kadmagával, ott ápolták, próbálták felerősíteni őket. Meghatottan emlékezik arra, mennyi ember látogatta ott meg, olyanok is, akikre ő nem is emlékezett. Felgyógyulása után folyamatosan tartotta a kapcsolatot volt légértársaival, a megmenekültekkel. A táborban tanúsított ember-séges megnyilvánulása, helytállása közismertté és nagyon megbecsültté tette. Olyannyira, hogy módjában állt volna elfogadni egy felkérést: legyen a deportáltak foglalkozó iroda vezetője. Ha nem akart volna annyira hazatérni, ha nem vágott volna azonnal, amint megtehetette, felkutatni, ki él hozzátartozói közül (egyetlen nővére élte túl, másik testvére, szülei Auschwitzban pusztultak el, bátyja a Don-kanyarban halt meg), akkor maradt volna. Ennek ellenére visszavárták, ám erre az újabb hannoveri utazásra már nem kerülhetett sor.

A Sas utcai Joint Irodában ismerte meg feleségét, élete párját. 1947 februárjában házasodtak össze, 1954-ben született meg Gabriella lányuk.

Interjúalanyom sosem vágott külföldre, élni itt akart, ebben az országban, egyetlen munkahelye (Magyar Siemens Művek, Teréz körút) volt mindössze, igaz, a korábbi villanyszerelő később a Műszaki Egyetemet elvégezve, úgynevezett konstrukciós mérnök lett. Előadásokat tartott, publikált, „emberekkel foglalkozott” sok-sok évtizeden át. Büszke, a mai napig is nagyon büszke arra, hogy hajdan volt kollégái, beosztottai nem feledkeztek meg róla, gyakran érdeklődnek hogyléte felől.

Életének egyetlen igazi ismerője, mindenben társa, élete párja nem él már.

A folyamatos önmarcangolás, a válasz nélküli, csak önmagának feltett kérdések, a kibeszélés hiánya, a tépelődések, a magányos esték lassan-lassan felemészik erejét. Keveset alszik, sokat gondolkodik. Talán akkor lágyulnak meg vonásai, ha olyan emberekről tesz említést, akik sok évtized múltán is érdeklődnek hogyléte felől, s meg-megkeresik. Neve volt a szakmában, neve volt a fogságban. Neve, ami fényesen csillogott. Mint a néha ellenőrizhetetlenül megcsillanó könny a fáradt arcon.

(Fürst Gyulával beszélgetett Gál Juli)

– Olvasóink figyelmébe! Ezúton tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy az ünnepek torlódása miatt legközelebbi számunk április 22-én jelenik meg.

– Kérjük mindazokat, akik a holokauszt idején Hegeyshalmon tartózkodtak vagy átvonultak, illetve utódaikat, ismerőseiket, hogy jelentkezzenek Gábor Miklósnál a m.gador@mazsihisz.com e-mail címen vagy a 413-5564-es telefonszámon, mivel tudomásunkra jutott, hogy az ott elhunytak közül harminc embert a helyi keresztény temetőben helyeztek örök nyugalomra, sírok és emléktábla nélkül. A város polgármestere megígérte, hogy a városháza irattárában fellelhető adatokat elküldi, s ennek alapján 2009. április 21-én táblaváratást tartanak.

– Az Emanuel Alapítvány 2009. július 5-én, vasárnap délelőtt 9.30 órakor a Magyar Zsidó Mártírok Emlékművénél, a Hősök Temploma kertjében (Budapest VII. ker., Wesselényi u. 5.) emlékező istentiszteletet tart.

– Holokauszt Emlékközpont. Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Mártír-istentiszteletek 2009

Május 17. Mosonmagyaróvár	15.00	temető
Május 24. Sárbogárd	14.00	temető
Május 31. Baja Nagykanizsa	11.00 10.30 11.30	Ady E. könyvtár zsinagógaudvar temető
Június 7. Balassagyarmat Devecser Kispest Esztergom Zalaegerszeg	11.00 11.00 11.00 11.00 10.30 12.00	temető temető temető temető zsinagóga temető
Szécsény Pásztó	11.00 10.00 10.30 11.00 11.00	temető koszorúzás a zsinagógánál koszorúzás az emlékműnél temető
Kecskemét Révkomárom Nyíregyháza	14.00 10.30 10.00 11.00	temető temető temető emlékmű
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	15.00	Frankel L. út
Június 14. Eger Kiskunhalas Kápolnásnyék Székesfehérvár Salgótarján Miskolc Tata Tatabánya	14.00 11.00 15.00 11.00 11.00 11.00 10.00 11.00	temető zsinagóga temető temető temető temető temető, emlékmű temető, emlékpark
Június 21. Győr Nagykátán Tótkomlós Gyöngyös	11.00 10.30 11.00 11.00	Szigeti úti temető temető emlékmű temető
Június 28. Nagykőrös Szolnok Jánoshalma Mohács Békéscsaba Szeged	11.00 14.00 11.00 14.00 13.30 10.00 11.00 10.00	zsinagóga zsinagóga zsinagóga emlékmű temető koszorúzás zsinagóga templom temető
Kaposvár	11.15	zsinagóga, Eötvös u. 3. temető
Vác Veszprém Hódmezővásárhely	10.00 10.00 15.00 16.00	zsinagóga temető zsinagóga temető
Gyula	12.00	temető
Július 5. Tapolca	13.30 14.30	temető emléktábla temető
Szombathely Pécs Keszthely Jászberény	11.00 10.30 11.00 11.00	zsinagóga zsinagóga zsinagóga temető
Július 12. Karcag Sopron	11.00 11.00	templom, temető temető

MAGYARORSZÁGI HOLOKAUSZT EMLÉKNAP MEGEMLEKEZÉSEK A FŐVÁROSBAN 2009. ÁPRILIS 19. VASÁRNAP

TISZTELT EMLÉKEZŐ HONFITÁRSAINK!

Az idei évben április 19-én kerül megrendezésre a holokauszt emléknap, tekintettel arra, hogy zsidó származású honfitársaink április 16-án a zsidó húsvét, Pészach ünnepét tartják. Emlékezzünk ismét közösen! Résztvételével, emberi tanúságtételével álljon mellénk a kirekesztéssel és a gyűlöletkeltéssel szemben.

11.00 ÓRAKOR

IX. Páva utca 39.
Simon Wiesenthal díjátadó ünnepség a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban
Információk: www.hdke.hu

15.00 ÓRAKOR

VI. Andrásy út 60.
Emlékkoncert a Terror Háza Múzeum előtt.
Információk: www.terrorhaza.hu

17.00 ÓRAKOR

VII. Bethlen Gábor tér
Az Élet Menete Alapítvány fáklás megemlékezése
Információk: www.eletmenete.hu

**EMLÉKEZNI ÉS EMLÉKEZTETNI
MINDANNYIUNK KÖTELESSÉGE!**

PÁSZKA 5769/2009

Értesítjük hittestvéreinket, hogy a pászkaellátást az alábbi körzetek biztosítják:

VII. ker., Sip utca 12. hétköznap pénteken: vasárnap:	9.00–15.00 9.00–12.00 9.00–12.00
II. ker., Frankel L. út 49.	9.00–13.00
IV. ker., Liszt F. u. 6.	9.00–12.00
VI. ker., Hunyadi tér 3. (félemelet)	9.00–12.00
VII. ker., István út 17. (Bethlen tér)	9.00–12.00
VIII. ker., Nagyfaluvaros u. 4.	8.00–13.00
XI. ker., Károli Gáspár tér 5. Érdeklődni a 06-70-382-1975 számon vagy a lagymanyos@gmail.com e-mail címen.	
XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3. hétfőtől csütörtökig pénteken vasárnap	9.00–15.30 9.00–12.00 9.00–15.00
XIV. ker., Thököly út 83. 06-30-971-8023	
XX. ker., Zamárdi u. 7.	

Budapesti Zsidó Hitközség Szertartási Osztálya
1075 Budapest, Sip utca 12., 1. em. 18.
Tel./fax: 413-5526
E-mail: szertartas@mazsihisz.com
Honlap: www.szertartas.hu

JUDROM-koncert a zsinagógában

Mi szólhatna jobban a testvéri összetartozásról, mint az öröm, az együtt zenélés öröme? Örömkoncertet hallhattunk a közelmúltban a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában.

Mosolygó arcok, az imapadon zenére doboló ujjak, a padlón ritmusra csoszogó lábak. A padokban egymás mellett öregek és fiatalok – akár a színházban. A sorok között a tévékamerája kutatta az arcokat, rögzítette a szemek csillogását, és talán azt is, hogy némelyik vendég együtt dúdolt a zenekarral. A halk imához, kántorénekhez szokott falak hangos tapsot vertek vissza.

A JUDROM játszott.

Ki a „jud” és ki a „rom”? Ezt senki nem kérdezte, hiszen nincs is külön zsidó zenész vagy roma, csak jó zenészek léteznek. A koncerten az is bebizonyosodott, hogy a jó zenének mindegy, milyen stílusban játsszák a zenészek, ha jól játsszák. Az Akácós út klezmer módra is jól szól, és a Hava Nagila igencsak szereti, ha cimbalom és nagybőgő segíti érvényre jutását.

Hallottunk, láttunk már hasonlót, léteznek arab–zsidó zenekarok, melyek különféle – a hazai fülnek kevésbé ismerős – fúvós és ütős hangszerekkel közvetítenek szefárd és arab dallamokat.

A JUDROM esetében nincs egzotikus hangszerek, ismerjük mindet, bár a szokás eddig más dallamokhoz kapcsolta őket. Voltak már hazai kísérletek is a különböző zenei stílusok társítására, a világ más tájairól érkezett zenészek együtt muzsikáltak – volt már ilyen. Mindegyikről elmondható sok pozitívum. Mi az, amit a JUDROM esetében ki lehetne emelni? Talán a könnyed virtuozitás. Könnyed a zenészek részéről, mert mindegyik magas szakmai tudással, és ha szabad illet mondani a zenéről: humorral adja elő a művet. Könnyed a hallgatónak, mert a fülbemésző, többnyire ismerős dallamok nem idegenek a fülnek. A műsoron ismert dalok szerepeltek, de volt köztük több olyan is, melyet *Boros Mátvás*, *Balogh József* vagy *Zsákai Ferenc* szerzett. Álljunk meg egy pillanatra, vagy inkább egy néma percre az utolsó név mellett. A koncertet a zenészek Zsákai Ferenc emlékének ajánlották. A fiatal, 42 éves zongorista, kolléga és barát ma már az angyaloknak zongorázik, egy olyan mennyországban, ahol zsidó és roma angyalok együtt hallgatják a zenét. Földi kollégái nemcsak azért emlé-

keznek így rá, mert szerették, hanem mert személyében a sors egy olyan embert küldött a világra, akinek egyik szülője roma, másik zsidó volt. Kik a többiek?

A JUDROM tagjai a világ legelismerettebb komolyzenei együtteseivel vagy annak tagjaival kamarazenének együtt. Az együttes vezetője, ifj. Boros Mátvás hegedűművész és *Neumark Zoltán* zongoraművész mellett a nemzetközi mesterkurzusokat tartó Balogh József klarinétos, a világ nagy szimfonikus zenekarainak rendszeres vendége, *Kuti Sándor* cimbalmozik, *Fehér Ernő* nagybőgőzik és *Botos Tibor* gitározik.

A JUDROM együttesben ezek a nagyszerű zenészek elsősorban jól akarják érezni magukat. Céljuk, hogy bebizonyítsák, a szinte mindenki által ismert és kedvelt középkelet-európai cigányzene és a klezmer egyáltalán nem áll messze egymástól, sőt, szoros rokonságot mutatnak, amit szinte folyamatosan örömmel, klasszikus jam session keretében mutatnak be.

A bő repertoáron a hagyomány és

a modern egészséges egyensúlyával éppúgy szerepelnek olyan megszokott dallamok, mint a *Pacsirta* vagy a *Sálom áléchem* – persze sajátos roma–zsidó zenei csavarokkal –, mint az együttes tagjainak szerzeményei.

Azt írtam, a JUDROM-ot a könnyed virtuozitás jellemzi. Mi az, amit még fontos elmondanunk róla? Egy olyan világban, ahol párbeszéd helyett Molotov-koktélok repkednek, nagyon fontos egy ilyen kezdeményezés, mely a kultúrán, a művészeteken keresztül kapcsol össze embereket, és üzeneteket, a béke és az öröm üzenetét közvetíti a világ felé. Kezdeményezést említettem és párbeszédet, de jelen esetben ezek nem is a megfelelő szavak. Hiszen a zenekar nem úgy alakult, hogy a zenészek kerestek volna egy romát meg egy zsidót – szó nem volt erről. Jó zenészek, barátok kezdtek együtt zenélni, és hogy ki kicsoda és honnan jött, az nem volt kérdés, csak kiderült. És ha már kiderült, vállalták a nevüket.

Sok sikert kívánunk nekik!

BM

Úrpúrim Kecskeméten

Köztudott, hogy Földünkön mindenhol élnek zsidók. A 21. században azonban már felmerül a kérdés – jogosan –, mi a helyzet bolygónkon kívül, a világűr többi pontján. Vajon ott is élnek hittestvéreink? A kutatók hosszú évtizedek óta várnak e kérdés megválaszolására.

Nos, örömmel jelenthetem: a válasz megszületett. Igenis élnek zsidók a világűrben. Mivel e történelmi felfedezés csak két héttel előzte meg púrimot, a rabbi merész ötlettel állt elő: rendezzünk közös ünnepi partit.

A kecskeméti és az úrbéli közösség lázas készülődésbe kezdett. A 100 főt befogadó díszterem feldíszítésétől kezdve a sütemények sütésén át a jelmezek elkészítéséig mindenki kivette részét az előkészületből, hogy minél pompásabban emlékezhessünk történelmünkre.

Eljött a nagy nap. Az asztalok roskadoztak a finomabbnál finomabb süteményektől, a Nap sugarai megcsillantak a pompásan feldíszített falakon. A terem zsúfolásig megtelt, többen állni kényszerültek.

Grósz Andor elnök megnyitotta az eseményt, s meleg szavak kíséretében minden hölgynek egy szál virágot adott át *Bergmann Dávid* szolnoki elnökkel közösen.

Eközben az úrbéli közösség képviselője is megérkezett nagy feltűnést keltve (és nem kis mosolygást váltva ki fura öltözetével), s bevonult a díszterembe. Köszöntötte a jelenlévőket, s elmesélte a Galaktikus Szövetség egyik ősi legendáját, azaz Eszter történetének úrbéli változatát. (*A rabbit megkérdezve: a Megila története szóról szóra megegyezik az általunk ismerttel. A szerz.*)

Ezután következett a nap legkülönlegesebb eseménye: a távoli galaxisból megérkeztek az ifjú nemzedék kántorai, s fergeteges koncertet leptek meg a közönséget. Túlzás nélkül állíthatom, hogy amikor *Székelyhidi Hajnal* volt és jelenlegi tanítványai, *Zucker Immanuel*, *Fináli Gábor*, *Rosenfeld Dániel* és *Jakal Zoltán Seregélyes Raimond* zongorakíséretével megszólaltatták a dallamokat, a földi hallgatóságot azonnal sikerült elkápráztatniuk. A koncert végén a közönség együtt tanult és énekelt a kántorokkal.

Az emelkedett hangulatban a jelmezek felvonultatása következett. Volt ott tündér, varázsló, csillagszemű juhász, balerina, oroszlán, királykisasszony, kis hölgy, dáma, Lenny Kravitz, nyuszilány, karmester – hogy csak néhányat említsék a felnőttek és gyermekek kavalkádjából. Minden egyes jelmez nagy tábla csokoládé boldog tulajdonosává válhatott, melyet *Feldmájer Sándor* nagykőrösi elnök adott át.

Immár hagyomány, hogy a táncos lábú ifjú asszonyok és lányok megpróbálják továbbadni tudásukat a falábú férfiaknak táncház keretében, ami valójában estig tartó mulatozást jelent. Így a délután során elfogyasztott csábító, különleges sütemények lemozgása is biztosított volt.

Ha már a hagyományoknál tartunk, a galaktikus képviselő a táncról kipirosodva ígéretet tett, hogy jövőre is velünk tart mulatozásunkban, csak az erő legyen vele!

Köszönet a teremtésért a közösség jeles tagjainak, a süteményekért a hölgyeknek, a közreműködésért az elnököknek, valamint a szervezésért és a magas színvonalú lebonyolításért a galaktikus rabbinak.

ETI

Megnyílt a Rejtő-kiállítás

A *Rejtő Jenő* (1905–1943) emlékére megidézett kiállítás sok szempontból rendhagyó: a több közgyűjtemény összefogásával született projekt, az író szellemiségét tiszteletlenül is tiszteletben tartó tárlat szokatlan módon közelíti meg a Rejtő-jelenséget.

A megnyitón az intézmény igazgatója, *Békési Éva* köszöntötte a nagy számban megjelent érdeklődőket, majd elmondta, a látogatók egyfajta kísérletnek, műfajteremtésnek lehet-

nek tanúi. A hely szelleme egy sétát ajánl, melynek végére érve nyilvánvalóvá válik a tárlat apropója. *Békési Éva* kihangsúlyozta, *Rejtő Jenő* életének, későbbi tragikus sorsának, munkásságának bemutatása vállalható feladat volt. Szeretnének, tette hozzá az igazgató asszony, ha a kiállítás kapcsán újraolvasnák az író műveit, amelyek nemcsak derűt sugároznak, hanem igencsak sajátosságok is.

Végül köszönetet mondott azoknak az intézményeknek, amelyek hozzásegítettek a Zsidó Múzeumot a rendezéshez, mint a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Rendőrmúzeum, a Színháztörténeti Intézet. Személyesen pedig méltatta a tárlat kurátorát, *Rusznák Ritát*, *Stefanics Istvánt* és a rendezőt, *Thuróczy Gergely* irodalmi muzeológust, és ajándékokkal kedveskedett nekik.

Réz András esztéta szerint épp olyan ez a kiállítás, ahogyan az íróról gondolkodni szoktunk, aki színpadi klasszikusként a kávéházi polgárok-gondolkodók egyike is volt, művei nem sztereotípek, s nem követnek szabályokat sem. Halhatatlansága okán minden korban újrajátszhatóak, újramesélhetőek darabjai, regényei, kabarétréfái.

Az esztéta a magyar nyelv elképesztő mágusának aposztrofálta *Rejtő Jenőt*.

Barnóczy Ákos rendező, akinek egyik színpadi darabja látható az egyik teremben, néhány mondatban beszélt a tárlat utolsó szegmensében megtekinthető filmről („Volt egyszer egy regényhős, akit P. Howardnak hívtak”), mellyel a jó nevű animációs rendező, *Vársányi Ferenc* tiszteleg *Rejtő Jenő* előtt.

Bejárva a kiállítást, korabeli fotó-

kat, köztük alkotótársakét, személyes dokumentumokat, színlapokat tekinthet meg az érdeklődő. Továbbhaladva: rejtői szellemben fogant látvány, olykor szándékosan giccsbe hajlóan, regényhősök, felejthetetlen szituációk, *Vallai Péter* zseniális humorával (a részeges állomásfőnök) hangkollázs, matrözokocma, sivatagi részlet, dzsungeljelenség, bilincsgirland, filmfüggöny, gumibotokból kirkartott név, oroszlán, matröz, hátában a késsel, a 14 karátos autó – mind a „ponyvakirály” világának fiktív relikviái, frappáns, nevetésre ingerlő idézetekkel fűszerezve.

A NOVA, majd AURÓRA könyvek eredeti borítói, tárlatban a világvárosi sorozat héber nyelvű példányai, majd legvégül a már említett 25 perces film, amely az író életének és munkásságának valamennyi állomását bemutatja, s nem mások, mint *Rejtő* két kedvenc figurája (*Csülök* és *Tuskó Hopkins*) előadásában.

Összegezve, a kiállítás látványos, ütős. Szívvel ajánlom mindazoknak, akik *Rejtő* szocializálódtak, akik szüleiktől örökölték a rongyosra olvasott kis könyveket, és azoknak is, akik épp most szeretnek majd bele a zseniális író napjainkig érvényes álom- és valóságvilágába.

Május 17-éig látogatható a Zsidó Múzeum legújabb kiállítása a II. emeleten.

-gáljuli-

